

POROČILO

z delavnice tematske fokusne skupine gorska in obmejna območja v okviru prenove Strategije prostorskega razvoja Slovenije – SPRS

z dne 14. 11. 2016

Poročilo povzema razpravo deležnikov o vprašanih, ki so bila pripravljena na osnovi strokovnega gradiva za poglobitev razprave na temo prostorskega razvoja gorskih in obmejnih območij v okviru prenove SPRS. Namen poročila je predstaviti poglede deležnikov na osnovne elemente obravnave gorskih in obmejnih območij v SPRS in njihove vsebinske predloge, ki naj bi se skupaj s predlogi iz drugih tematskih skupin (funkcionalna urbana območja, podeželje in zelena infrastruktura, prostorske možnosti za nizkoogljično družbo) obravnavali v drugem krogu.

Delavnica za tematski sklop »Gorska in obmejna območja« je potekala 14. novembra 2016 v prostorih Direktorata za prostor, graditev in stanovanja, Ministrstva za okolje in prostor. Gradivo za delavnico so pripravili dr. Barbara Lampič, dr. Irma Slavič Potočnik, dr. Jernej Zupančič, dr. Simon Kušar, dr. Dejan Cigale, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Na delavnico so bili vabljeni deležniki z nacionalne in lokalne ravni, regionalne razvojne agencije, interesna združenja in nevladne organizacije ter predstavniki raziskovalnih in izobraževalnih institucij.

Udeleženci delavnice

Delavnice so se udeležili 4 predstavniki resorjev (zaščita in reševanje, lokalna samouprava, regionalni razvoj, zunanje zadeve – področje sodelovanja s sosednjimi državami), 3 predstavniki strokovne institucije (KIS, BF-Oddelek za agronomijo, ZRSVN), 2 predstavnika regionalne razvojne agencije (RAGOR, Koroška, GIZ RRA), 1 predstavnica zavarovanega območja (Krajinski park Goričko), 1 predstavnik občine in SOS, 2 predstavnika nevladnih organizacij (Cipra Slovenija, Planinska zveza Slovenije). Na dogodku je sodelovala tudi predstavnica skupine za izvedbo strateškega vrednotenja (Biotehniška fakulteta).

Seznam prisotnih je na voljo na Ministrstvu za okolje in prostor, DPGS.

Potek delavnice

Delavnica je potekala v treh delih. Vodila jo je vodja sektorja za strateški prostorski razvoj pri MOP, DPGS, Lenča Humerca Šolar.

V prvem delu je dosednji potek prenove Strategije prostorskega razvoja Slovenije predstavila Blanka Bartol. Poudarila je procesno naravnost, s poudarkom na doseganju soglasja o ključnih izzivih, viziji in ciljnih prostorskega razvoja. Predstavljena je bila predvidena okvirna struktura SPRS in akcijskega programa strategije ter okvirna vsebina SPRS. Ines Lupše je predstavila izvajanje poglobljenih tematskih delavnic. Posamezna tematska fokusna skupina prispeva k preveritvi osnutka vizije, ciljev ter bo podala izhodišča za usmeritve prostorskega razvoja po posameznih stebrih prostorske kohezije (fizični, gospodarski in socialni), pri čemer se iščejo presečne povezave med vsebinskimi področji posameznih tematskih fokusnih skupin kot podlaga za povezovanje ukrepov za doseganje večjih sinergij na območjih. V oktobru in prvem delu novembra so predvideni sestanki vse štirih tematskih fokusnih skupin, pripravljena bodo poročila na osnovi katerih bo zastavljena skupna delavnica, predvidoma v začetku decembra 2016.

V drugem delu sta predstavnika zunanjega izvajalca strokovne podpore, dr. Irma Potočnik Slavič in dr. Jernej Zupančič po sklopih predstavila gradivo (prezentacija v prilogi):

- Izhodišča za opredelitev gorskih in obmejnih območij; prekrivanje gorskih in obmejnih območij in predlog razdelitve: 1. visoka gorska in obmejna območja; 2. gričevnat obmejni svet; 3. urbana obmejna območja; 4. gorska območja v notranjosti; posebna pozornost: obala z morjem; lažja razmejitev gorskih kot obmejnih območij, dileme zlasti pri obmejnih urbanih (npr Ptuj, Murska Sobota, Jesenice); obmejnost in čezmejnost.- kaj je na drugi strani (sodelujoča območja? manjšine? regionalna konkurenčnost? simetrija ali asimetriji ne pomenita sami po sebi, da je to slabo ali dobro);
- Predstavitev nosilnih funkcij po gorskih in obmejnih območjih: poselitvena (bifokalna funkcija prehaja v permanentnom; od pretekle krepitve središč 1., 2. In 3. stopnje, zdaj zmanjševanje storitev in trend siromašenja središč 4. In 5. stopnje); gospodarska (neskladje med poselitveno in gospodarsko funkcijo), večfunkcijska vloga kmetijstva – diverzifikacija dejavnosti na kmetijah je povezana z diverzifikacijo prihodkov, razdrobljenost,... možni ukrepi: celovitejše upravljanja – usklajevanje interesov kmetijstva, zavarovanih območij, pristočasnih dejavnosti; turizem in pristočasna funkcija (tradicionalna vloga rekreacije v Sloveniji, dopolnjevanje z drugimi funkcijami, zlasti kmetijstvom, gorske ekonomije, aktiviranje domačinov), komunikacijska (promet – dostopnost, prostorski razvoj sledi AC logiki – obmejna in gorska ne doseže v enaki meri, Slovenija kot robna, periferna, tranzitna, stična - ali je Slovenija v EU na obrobju ali v centru – SPRS naj bi predstavila zlasti prednosti; idr.), identitetna (prepoznavnost, simbolnost, povezovanje krajinske identitetami z manjšinami, sektorsko povezovanje dejavnosti za ohranjanje identitete tam kjer je to smiselno (primer Alpske konvencije), identiteta državnega roba – na primer na turističnih kartah; varnostna;

Med splošnimi pripombami in vprašanji na gradivo je bilo izpostavljeno:

V: vprašanje udeleženca; O: odgovor MOP ali zunanjega izvajalca; K: komentar udeleženca

K1: Pomembno je vedeti, kaj se dogaja na čezmejni ravni, podatki pa so pomanjkljivi oziroma jih ni. Obmejnost se obravnava kot stanje, dostopnost do AC priključka je za Koroško dobra (20-25minut), a

na avstrijski strani. Nujnost upoštevanja čezmejnih območja!

O1: Problem ni le na Koroškem, na vseh mejah; pomemben je podatek je o migracijah, a se ne zajema na način, da bi bil uporaben za načrtovanje;

V2: Ali so bile pri analizi upoštevane izjemne krajine? Potrebna bi bila analiza stanja prostora v kakovostnem smislu (od kakovosti krajinskih območij iz 1998 do danes –precejšnje spremembe). Kupovanje zemljišč ob meji in vnašanje novih arhitekturnih vzorcev vpliva na identiteto.

O2: Izjemne krajine niso bile vključene v analizo na tej ravni. Dostopni so podatki o številu transakcij, ni pa podatkov o tem, ali gre za objekte ali zemljišč.

K3: Povečati bi morali območje obravnave preko meja vsaj na tista območja, kjer živijo slovenske manjšine. Pomembno sodelovanje z manjšinami.

V tretjem delu je po treh sklopih potekala moderirana razprava po vprašanjih:

- o ključnih izzivih in problemih ter razvojnih priložnostih gorskih in obmejnih območij,
- o načinu krepitev obmejnih območij ter vlogi države oz. lokalnih skupnosti pri tem,
- o ključnih ukrepih prostorskega razvoja gorskih in obmejnih območij.

Za posamezne sklope so bile v pomoč vnaprej pripravljene tabele, v katere je bilo kot opomnik vključenih že nekaj odgovorov.

1. sklop moderirane razprave: gorska in obmejna območja

VPRAŠANJA:

1. Kateri so ključni izzivi / problemi in razvojne priložnosti gorskih in obmejnih območij? Katera bi še dodali? V čem se opredeljena območja diferencirajo? (dopolnjevanje preglednice 4)

Podvprašanja:

2. Kako lahko s prostorskimi ukrepi povečamo privlačnost gorskih in obmejnih območij za delovno silo ustreznih kvalifikacij?
3. Kmetijstvo ima, ne glede na specifične pridelovalne pogoje, pomembno vlogo in kaže določene razvojne potenciale. Spodbude v okviru PRP so se prav na teh območjih izkazale kot uspešne. S katerimi ukrepi bi še bilo smiselno povezati razvoj kmetijske in drugih dejavnosti? (Povezava kmetijskih / pridelovalnih in drugih funkcij).
4. Turistični razvoj ima na številnih gorskih in obmejnih območjih izrazito pozitivno ekonomsko vlogo. V kolikšni meri vpliva tudi na boljše kakovost življenja domačinov na drugih področjih (socialnem, okoljskem) in kako tovrstne vplive povečati (vključno z vplivi na druge gospodarske sektorje, npr, kmetijstvo)? Kateri so ključni prostorski ukrepi?
5. Na kakšen način okrepiti komunikacijsko funkcijo posameznega tipa gorskih in obmejnih območij?
6. Ali je lahko varovanje ključna »razvoja« usmeritev gorskih in gorsko / obmejnih območij v povezavi s kmetijstvom, gozdarstvom in rekreacijo? Katerih?
7. S katerimi ukrepi prostorske politike bi lahko okrepili ohranjanje prepoznavnih naravnih in kulturnih sestavin prostora?

Osnutek preglednice 1 je bil dopolnjen na podlagi razprave in je priložen.

Pripombe in predlogi v razpravi:

- P1** Višja gorska in obmejna območja - potenciali za razvoj turizma glede na podnebne spremembe (višje prenočitve), izkoristiti večsezonskost.
- P2** Izkoristiti bilateralno sodelovanje za vzpodbujanje razvoja gorskih in obmejnih območij, ter graditi na vsebini, ne formi/obliki sodelovanja (EGTC); problem (projektov) čezmejnega sodelovanja je v tem, da ni kontinuitete med finančnimi perspektivami (primer program SI – IT 2007-2013 - spodbujanje kolesarskih poti, zdaj nič več, izvedbe na pol).
- P3** Pri infrastrukturi ni pomembno zgolj vzdrževanje, ključno je zagotavljanje prometne infrastrukture.
- P4** Veliko se da narediti z ustreznim medresorskim sodelovanjem, a nujno je vpeljevanje regionalnega načina delovanja.
- P5** Pravila za vzpostavljanje območij Natura 2000 so bila uporabljena v državah na različne načine (območja), zato prihaja do tega, da so območja Natura 2000 na obeh straneh meje različna.
- P6** Upravljanje prometa in servisiranje obiska sta hkrati problem in potencial.
- P7** Trendi v gorskih in obmejnih območjih niso nujno negativni; kmetijstvo v teh območjih je nekonkurenčno.

- P8 Depopulacija ni edini problem, problem je tudi doseljevanje neavtohtonega prebivalstva, ki ne deli enakih vrednot, ki ne pozna tradicije, zato jo je težko ohranjati.
- P9 Pritisk na gorska območja je velik, negativne posledice se potencirajo zaradi podnebnih sprememb.
- P10 Treba je zavzeti stališče do meje, pomembna je državna, nacionalna suverenost;
- P11 Izkazovanje razlik med kohezijskimi regijami ne pokaže razlik in potreb znotraj posameznih kohezijskih regij; znotraj posamezne so velike razlike – upravni in regionalni pristop bi lahko to »rešil«.
- P12 Velika zavarovanost, a bogastvo tudi z vidika kulturne dediščine, kar je pomemben razvojni vidik turizma, kmetijstva, ohranite identitete na nacionalni, regionalni in lokalni ravni (primer nesnovne KD – obmejna in gorska območja – narečja).
- P13 V skupini PinZI je bilo vprašanje, kaj je tradicionalno podeželje, obmejna so »bolj« tradicionalna; demografsko praznjenje poteka lahko tudi zaradi tega, ker razvoj ni bil prav zapeljan (mladi bi morda raje ostali doma).
- P14 Demografske spremembe so lahko potencial za mlade (storitve na domu) – storitve preko meje (cenejše storitve), povezovanje sektorjev (zdravstvo in sociala) pri skupnih storitvah; na vseh območjih (odvisno od potreb).
- P15 Na vseh obmejnih območjih je problem storitev – težko reči, da je potencial SI; regionalno sodelovanje – dogovarjanje na področju zdravstva ponekod potega (EGTC GO); s Koroško potekajo projekti čezmejnne izmenjave: zdravstvo (poleg dostopnosti vzeti v ozir tudi problematiko zdravstvenega sistema); v graško gimnazijo hodijo Slovenci ne pa zamejci; programi čezmejnega sodelovanja.
- P16 Pri obravnavi področja bi moral sodelovati SVRK (razvojni vidiki, vidik ČM programov); Urad za Slovence v zamejstvu.
- P17 Institucionalne možnosti v okviru EGTC so, MJU ima podatke o EGTC – skoraj vse na Madžarskem (poleg GO), kar izraža politiko madžarske Vlade, da sodelujejo s svoji; eden od problemov - vsi bi radi posegali tja, kjer nimajo pristojnosti (primer zdravstva – EGTC NG/GO); SPRS je dokument, ki bi lahko navedel prioriteta vsebinska področja po območjih.
- P18 EGTC ni samo stvar občine – vanjo se lahko povezujejo javne institucije, vprašanje je, ali tudi koncesionarji (odpadki? voda? geotermalna voda?).
- P19 Komentarji na tabelo – vzdrževanje prometne infrastrukture – najprej zagotoviti ! (tretja in črta os); model razvoja storitev (ne le javnih) – preseči, upoštevati tudi oskrbne funkcije (poštne, bančne,... drugačna regulacija, kot podpora združevanju), včasih uspešna tudi konkurenca med ponudniki istih storitev– kjer lahko vskoči kdo drug (banke npr); odvajanje in čiščenje odpadnih voda – treba bi bilo omiliti pogoje – primer Tolmina (10 ČN bi morali narediti poleg tistih, ki jih imajo) – si nalagamo izjemne investicije – za vas 200 prebivalcev 1,5 mio investicije, so nepotrebne in dražijo bivanje v takih območjih.
- P20 S tremi državami imamo vodne komisije (poplave, upravljanje voda); ARSO + Hrvatske vode – skupne investicije za poplavna območja).
- P21 Čezmejna natura območja ne le na višjih gorskih območjih tudi na nižjih (hiter upad biotske raznovrstnosti); ekološko kmetijstvo, predelava tudi na nižjih obmejnih območjih; čezmejne

sodelovanje – občine in parki si ne morejo privoščiti sofinanciranja 15%; potencial: razvoj kulturnega turizma – publika, ki je pripravljena priti na koncert klasične glasbe – potencial za razvoj podeželja V Slovenije (Gradec je bliže kot Ljubljana); manjka omemba železnice - na področju tudi turizma.

P22 Dopolnitev tabele: vedno več težav z upravljanjem prometa (do dolin - Bohinj, KG, Vršič, Kamniška Bistrica), se širši z gradnjo gozdnih prometnic (zatiranje lubadarja); je problem in potencial (v tujini – LS dobijo določen denar – trženje, prav je tako); ali so problem samo.

P23 Naravni potenciali je lahko poligon za izvajanje dejavnosti, ki so pri nas dovoljene, na drugi strani pa ne; poleg kolesarskih poti bi morali stremeti za konkurenčnost ponudbo.

P24 Izpostavljeno tveganje za naravne in druge nesreče tudi na drugih območjih; prednost preventiva, pred kurativo.

P25 Višja gorska območja – nadpovprečni rezultati – politika dolgo časa namenja podpore, kar se v prostoru pozna (PRP – teče dalj časa – kontinuiteta); sprememba rabe na gorskih območjih ne gre v negativno smer, temveč vsaj stagnira; podpore pripomorejo o temu, da se ohranja, ni pa enako konkurenčno, primer mlečne krize – višje cene na gorskih območjih, zato pomembno, kako bo to tržno, ni dovolj samo pridelava, temveč tudi predelava (povezava z drugimi dejavnostmi – turizem,).

P26 Problem ni samo staranje, temveč tudi prihod drugega prebivalstva – ki ni navezano na dediščino, izročilo, ... za večje obdelovalce tudi površine v visokogorju niso zanimive – ostajajo neobdelane; problem vzdrževanja planinske infrastrukture; pritisk na gorska območja – problem dostopnosti.

P27 Analiza obmejnih problemskih območij kaže, da so podjetja v obmejnih območjih usmerjena v internacionalizacijo.

P28 Propad govedoreje na Goričkem – KP je urejevalec travinja za biodiverzitetu; problem za zagotavljanje.

P29 Varnost obravnavati kot suverenost nad prostorom; urbana obmejna območja – pisno bodo dali predloge (so vključeni v preglednici).

P30 Vidik ekonomske con na Jadranu! V AT z zakonom o socialnem in podjetniškem dumpingu omejujejo storitve SI migrantov v AT.

P31 Obmejna območja na južni meji izkazujejo velik problem zaraščanja kmetijskih površin (problem govedoreje) – celo vprašanje nadaljnega izplačevanja podpore OMD (zlasti Bela Krajina).

Pripombe in komentarji, ki smo jih prejeli naknadno, preko e-pošte:

P32 Obnovljivi viri energije lokalno lahko pomenijo dopolnilno dejavnost in možnost dohodka za domačine. V primeru 'zunanjega' lastništva je to žal le izpolnjevanje ciljev OVE in bolj malo izplena za domačine. To je precej pomembno tudi zaradi morebitnih drugačnih izhodišč pri umeščanju v prostor.

P33 Poleg osnovnošolskega je pomembno zagotoviti tudi srednješolsko izobraževanje, saj je sicer stopnja vračanja v domača območja še nižja kot v primeru študentov. Minimalni standardi za tovrstna območja bi morali biti bolj fleksibilni.

P34 Pri prometu bi za območje zgornjega Posočja poleg cest izpostavili pomen Bohinjske proge (železnice), ki je pogosto zapostavljena pa vsako leto bolj kaže izjemen potencial v smislu turizma. Njen pomen za mobilnost domačinov pa je sploh zapostavljen. To bi lahko bila optimalna strateška povezava med Posočjem in Gorenjsko ter LJ.

Krajši povzetek razprave 1. sklopa:

- Pomanjkljivi podatki zaradi slabe dostopnosti podatkov.
- Neupoštevanje izjemnih krajin.
- Povečati je treba »mentalno« območje SLO na območje, kjer živijo SLO manjšine.

2. sklop moderirane razprave: GORSKA IN OBMEJNA OBMOČJA

Vprašanja za razpravo

1. Na kakšen način upoštevati pri razvoju gorskih in obmejnih območij moč in vpliv sosednjih območij (komplementarizem) ali pa – nasprotno – oblikovati lastno in drugačno razvojno paradigmo (avtonomija)?
2. Kakšna je pri tem vloga lokalnih skupnosti in kakšna vloga države?
3. Katere cilje prostorskega razvoja naslavljamo s ključnimi ukrepi prostorskega razvoja? Kateri so ključni ukrepi za prostorski razvoj gorskih in obmejnih območij v kontekstu njihove raznolikosti v prostorski strukturi in funkciji? (dopolnjevanje preglednice 4)

Podvprašanja:

4. Kakšna je vloga poselitve na obmejnih območjih v prihodnje?
5. S kakšnim konceptom prostorskega razvoja lahko učinkovito vplivamo na ustavitev trendov praznjenja najbolj prizadetih tipov gorskih in obmejnih območij?
6. Kako prilagoditi storitve splošnega in storitve gospodarskega pomena za ohranjanje kakovosti in kakšni modeli optimalne organizacije dejavnosti in storitev v prostoru bi bili potrebni / primerni za posamezen tip gorskih – obmejnih območij?

Pripombe in predlogi v razpravi:

- P35 Avstrijska soseščina je zelo drugačna od madžarske in od italijanske, kar je treba upoštevati.
- P36 Predlog za oblikovanje ukrepa start-up za kmetije.
- P37 Težko je postaviti mejo med racionalnostjo in ceno izgube npr. identitete.
- P38 Objekti iz posamezne mreže dejavnosti/storitev bi morali biti namenjeni več dejavnostim (večfunkcionalnost).
- P39 Stanovanjska problematika je v teh območjih drugačna.

Krajši povzetek razprave 2. sklopa:

- Vloga poselitve je pomembna.
- Ukrepi, ki so bili izpostavljeni večinoma zahtevajo finančne vzpodbude.
- Pomen stanovanjske politike, ukrepov.
- Regulacija oskrbnih funkcij.
- Regionalno diferencirani ukrepi – upoštevanje specifičnosti.
- Čezmejno sodelovanje kot inštrument za vzpodbujanje razvoja.

Zaključki posvetovanja po predstavitvi rezultatov dela v skupinah:

Sledi priprava poročila o delavnici in oblikovanja stičnih tem kot podlaga za pripravo drugega kroga delavnic z drugimi tematskimi fokusnimi področji. Udeleženci so bili povabljeni, da lahko v nekaj delovnih dneh posredujejo dodatne predloge za dopolnitev preglednic.

Poročilo so pripravili:

Blanka Bartol, Lenča Humerca Šolar, Ines Lupše, MOP

Ljubljana, november 2016

IZHODIŠČA ZA RAZPRAVO – IZZIVI – POTENCIALI – PREDLOGI USMERITEV

PREGLEDNICA: Prvi nabor skupnih izzivov/problemov in potencialov po opredeljenih štirih tipih – izhodišče in oblikovanje nabora ukrepov po posameznih tipih območij

Zaporedje/struktura: poselitev, storitve splošnega in splošnega gospodarskega pomena, gospodarstvo, dostopnost, druge funkcije

Območja obravnave	Izzivi (problemi) - v modri barvi: pripombe / dopolnitve fokusne skupine	Potenciali - - v modri barvi: pripombe / dopolnitve fokusne skupine	Predlogi (razvojnih) usmeritev - v modri barvi: pripombe / dopolnitve fokusne skupine
<p>Višja gorska in obmejna območja</p>	<p>- demografsko praznjenje, trajne migracije - staranje prebivalstva - demografska stabilizacija – deloma - višja stopnja brezposelnosti - bivanjska vloga prevladuje nad zaposlitveno - razpršeni manjši zaposlitveni centri</p> <p>- visoki stroški zagotavljanja storitev - otežen dostop do funkcij 5. in 4. stopnje (lokalna in medobčinska središča) - relativno velike razdalje do storitev - odsotnost središč višjega ranga - krčenje / zapiranje storitev splošnega (javnega) in splošnega gospodarskega pomena (OŠ, pošte, banke)</p> <p>- pričakovan nadaljnji gospodarski zastoj, upadanje št. delovnih mest - nizka diverzifikacija zaposlitvenih možnosti - enostransko razvito gospodarstvo (kmetijstvo, gozdarstvo, turizem) - sezonskost gospodarstva (turizem, kmetijstvo) - neobdelane kmetijske površine v visokogorju - problem vzdrževanja planinske infrastrukture</p> <p>- odmaknjenost in nepovezanost gorskih območij z drž. in regionalnimi jedri - slabo razvita in vzdrževana lokalna infrastruktura - slaba dostopnost do urbanih središč in prometnih vozlišč - upravljanje prometa (v turistični sezoni, gozdne ceste) - slaba pokritost s širokopasovnim omrežjem</p> <p>- podnebne spremembe lahko zmanjšajo potencial za rabo obnovljivih virov energije - občutljivost, tveganje za naravne nesreče - sposobnost tega območja nadaljnega opravljanja »varnostne funkcije« - obvladovanje tveganj za naravne in druge nesreče</p>	<p>- razvoj visoko kakovostnih nišnih izdelkov (predelava lesa, predelava kmetijskih pridelkov, razvoj tradicionalnih znanj (novi izdelki...) - kmetijstvo v številnih elementih izkazuje nadpovprečne rezultate - npr. tržna naravnost (razlog) in možnost navezave na dobro razvito turistično ponudbo teh območij - raba obnovljivih virov energije (vodna, biomasa, veter) - naravni potencial območja kot poligon za izvajanje konkurenčnih dejavnosti napram čezmejnemu prostoru (npr. kolesarske poti)</p> <p>- upravljanje prometa (gozdne ceste) - potencial Bohinjske proge za razvoj turizma in izboljšanje mobilnosti lokalnega prebivalstva</p> <p>- raba mobilnih tehnologij IKT - nadaljnji razvoj ekološke pridelave, dopolnilnih dejavnosti na kmetijah - uveljavljene oblike čezmejne povezanosti (dobre prakse) - slovenske manjšine v ITA in A - prehod na trajnostno zasnovan razvojni vzorec</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zagotovitev in vzdrževanje prometne infrastrukture (npr. 3. In 4. razvojna os) • upravljanje prometa (do dolin: Bohinj, Kranjska Gora, Vršič, Kamniška Bistrica) se širi z gradnjo gozdnih prometnic • spodbujanje razpršene rabe obnovljivih virov energije • spodbujanje uporabe sodobne IKT (gospodarski razvoj, zagotavljanje storitev) • razvoj modelov javnih storitev za odmaknjena oddaljena območja, • razvoj modela storitev (ne le javnih!) – upoštevati tudi oskrbne funkcije (poštne, bančne...) in uvedba drugačne regulacije za tržne storitve • skrb za ohranitev ključnih storitev javne uprave na odmaknjenih območjih. • zagotovitev osnovnošolskega in srednješolskega (gimnazijskega) izobraževanja • dobra povezava s središčnimi naselji: ustrezne prometnice, ustrezna prometna oskrba in infrastruktura • omiliti pogoje / standarde za odvajanje in čiščenje odpadnih voda (nižanje stroškov bivanja) • varstvena funkcija kot razvojna kategorija – turizem • varnostna funkcija • EZTS kot instrument za spodbujanje razvoja

Območja obravnave	Izzivi (problemi) - v modri barvi: pripombe / dopolnitve fokusne skupine	Potenciali - - v modri barvi: pripombe / dopolnitve fokusne skupine	Predlogi (razvojnih) usmeritev - v modri barvi: pripombe / dopolnitve fokusne skupine
<p>Nižja obmejna območja</p>	<p>- demografsko praznjenje, trajne migracije - staranje prebivalstva - bivanjska vloga prevladuje nad zaposlitveno - razpršeni manjši zaposlitveni centri</p> <p>- drugačen poselitveni vzorec - pogostejša lokalna središča - odsotnost središč višjega ranga (izjema Jesenice) - krčenje / zapiranje storitev splošnega (javnega) in splošnega gospodarskega pomena (OŠ, pošte, banke)</p> <p>- izrazito problematična gospodarska struktura (nizka konkurenčnost, stara industrijska središča) - primanjkljaj delovnih mest - razpršeni manjši zaposlitveni centri – proizvodnje dejavnosti - opuščanje obdelovalnih površin - zaraščanje kmetijskih zemljišč v večjem obsegu (predvsem na območjih z omejenimi dejavniki za kmetijstvo) - predvsem na južni meji (izrazit primer občina Črnomelj - tu obstaja možnost izpada upravičenosti izravnalnih plačil OMD po ponovni prevetrilvi); - opuščanje obdelovalnih površin - zaraščanje kmetijskih površin: Bela Krajina; opuščanje govedoreje: Goričko - slabša diverzifikacija dejavnosti/dohodka na kmetijah</p> <p>- nekatera območja imajo izrazito slabo dostopnost - perifernost - slabša do izrazito slaba dostopnost (Bela Krajina, Goričko) - več do 45 min do AC)</p> <p>- manjšine: posebnosti prostorskega načrtovanja - bolj zaznani učinki podnebnih sprememb – kmetijstvo - občutljivost, tveganje za naravne nesreče - prednostno: varstvena funkcija – ekosistemske storitve (navezava na ZI), - identitetna funkcija; - obvladovanje tveganj za naravne in druge nesreče - problem upravljanja zavarovanih območij</p>	<p>- v V delu izrazit potencial kmetijskih zemljišč - potrebna reaktivacija - ekološko kmetijstvo - razvite nekatere oblike turizma (zdravilišča,) - potencial kulturnega turizma (npr. Grad, koncerti klasične glasbe) - možnost povezave kmetijstva in turizma ter zavarovanih območij (npr. KP Lahinja, KP Kolpa)</p> <p>- lega ob koridorjih (ki še ni prinesla prednosti) - načrtovana trasa 3. razvojne osi, - železniške povezave</p> <p>- prekomejno sodelovanje - že uspele prakse na področju varstva manjšin in njihovega prostora - prehod na trajnostno zasnovan razvojni vzorec - čezmejna območja Natura 2000</p>	<ul style="list-style-type: none"> • okrepitev regionalnih središč kot nosilcev razvoja (ki lahko uresničijo prednosti ob tranzitnih koridorjih) • komplementarna in nadomestna n. zavarovanih območij • varnostna funkcija • EZTS kot instrument za spodbujanje razvoja

Območja obravnave	Izzivi (problemi) - v modri barvi: pripombe / dopolnitve fokusne skupine	Potenciali - - v modri barvi: pripombe / dopolnitve fokusne skupine	Predlogi (razvojnih) usmeritev - v modri barvi: pripombe / dopolnitve fokusne skupine
Urbana obmejna območja	<p>- ne pridobivajo na poselitveni funkciji</p> <p>- pogosto slabša konkurenčnost kot območja na drugi strani meje (intenzivna konkurenca sosednih središč)</p> <p>- mejni režim,</p> <p>- obvladovanje tveganj za naravne in druge nesreče</p>	<p>- Gospodarska moč –</p> <p>- Zaposlitveni centri</p> <p>- nadpovprečen gospodarski razvoj</p> <p>- vpetost v mednarodne koridorje</p> <p>- Dobra dostopnost do pomembnih prometnic, izjema Koroška</p> <p>- možnosti za intenzivno sodelovanje preko meje</p>	<ul style="list-style-type: none"> • varnostna funkcija • EZTS kot instrument za spodbujanje razvoja
	<p>- MB: kako regionalno premoč Gradca (A) uporabiti kot razvojno prednost MB</p>	<p>- MB je industrijsko jedro, a je paradigmo zapustil (obnoviti)</p> <p>- MB ima široko ruralno (in periferno) zaledje, prednost jedra</p> <p>- povsem neizkoriščen Pyrnski koridor</p>	<ul style="list-style-type: none"> • oblikovanje mreže regionalnih in lokalnih jeder z MB v glavni vlogi • komplementarnost do Gradca (storitve) • železnica kot ključna razvoja paradigma na poti do ZG in KP (povezava do Madžarske)
	<p>- GO/NG: vprašanje skupnega ali koordiniranega (veliko bolj realno) upravljanja urbanega prostora ob meji</p>	<p>- »gambling city« in krepko ruralno zaledje;</p>	<ul style="list-style-type: none"> • povezava z vzhodnim goratim zaledjem kot dodatna specifika • naslonitev na slovenski element v GO
	<p>- Posavski koridor: priložnost ZG-aglomeracije: vprašanje koncepta komplementarnosti</p>	<p>- zelo frekventen koridor in veliko specifičnih potreb; to da je v drugi državi je lahko prednost</p> <p>- hkrati jih v večjem delu lahko prepoznamo kot "jedrna podeželska območja", kar izkazujejo tudi podatki o stanju in razvoju kmetijskega sektorja</p> <p>- turistično, rekreacijsko zaledje</p> <p>- logistično jedro</p>	<ul style="list-style-type: none"> • večja vloga NM kot bližnjega večjega jedra
	<p>- somestje Slovenj Gradec-Ravne na Koroškem-Dravograd (t. Koroška vrata)</p> <p>- vprašanje koncepta komplementarnosti funkcij</p> <p>- nezadostna raven uslug prometne povezanosti z osrednjo Slovenijo</p>	<p>- bližina prometnega omrežja v Avstriji (avtocesta, 2030 hitra železnica Gradec–Celovec)</p> <p>- čezmejna delovna skupnost Geopark Karavanke</p>	<ul style="list-style-type: none"> • somestje kot povezovalno jedro med Slovenijo in Avstrijo • krepiti vlogo čezmejnega Geoparka Karavanke in preoblikovanje čezmejne delovne skupnosti v EZTS

Območja obravnave	Izzivi (problemi) - v modri barvi: pripombe / dopolnitve fokusne skupine	Potenciali - - v modri barvi: pripombe / dopolnitve fokusne skupine	Predlogi (razvojnih) usmeritev - v modri barvi: pripombe / dopolnitve fokusne skupine
Gorska območja v notranjosti	<p>- bivanjska vloga prevladuje nad zaposlitveno</p> <p>- odsotnost regionalnih središč - : južni del — zmanjšana kakovost oskrbe v tem delu – posledica: navezava na Ljubljansko regijo . a slabša dostopnost / oddaljenost</p> <p>- velika navezanost na bližnja urbana središča – gravitacijska zaledja</p> <p>- krčenje / zapiranje storitev splošnega (javnega) in splošnega gospodarskega pomena (OŠ, pošte, banke)</p> <p>- primanjkljaj delovnih mest</p> <p>- razpršeni manjši zaposlitveni centri</p> <p>- navzkrižje različnih funkcij (poselitvena, pristočasna, varovalna)</p> <p>- obvladovanje tveganj za naravne in druge nesreče</p>	<p>- dobra zastopanost centralnih naselji, izjema Škofjeloško hribovje in bloško-ribniško</p> <p>- relativno dobra dostopnost (bližina urbanih središč, koridorji sekajo območje)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • EZTS kot instrument za spodbujanje razvoja
SKUPNO ZA VSA OBMOČJA			<ul style="list-style-type: none"> • EZTS kot instrument za spodbujanje razvoja – širitev polja sodelujočih (javne institucije, koncesionarji; • regionalno čezmejno sodelovanje (npr. področje zdravstva EZTS GO) • pomen stanovanjske politike in ukrepov • povezovanje sektorjev (zdravstvo in sociala)